

EGY HÓNAP ÉP-ÍT-ÉS KOREÁBAN

Természetművészeti Biennále

Szöveg, fotó: **Jakab Csaba**

45

Jelen – személyes hangvételű – úti beszámolómban a 2018 augusztusában Koreában eltöltött egy hónapnyi munkás napok tapasztalatait, tanulságait osztom meg a Kedves Olvasóval. Az elmesélt történeteket a biennále-katalógus Eröss István képzőművész – a GNAB 2018-YATOO művészeti igazgatója – által írott bevezetője két idézete közé feszítem ki.

„A 2018-as biennáléra a NATURE-PRIVAT SPACE-SHELTER (Természet-Személyes tér-Hajlék) címmel meghirdetett pályázati felhívás célja az építészet és képzőművészet határterületének, és e két terület átjárhatóságának vizsgálata volt, ami némileg újszerű megközelítés az eddigi felhívásokhoz képest, hiszen a megszokott szobrászi-természetművészeti formaképzés helyett a plasztika külső-belső terének vizsgálata került a középpontba. A szervezők olyan tervek megszületését kívánták generálni, melyek a természetes környezet és egy létrehozott saját tér kontextusát teszik diskurzusuk tárgyává. Ráadásul ez alkalommal nemcsak képzőművészeknek szólt a felhívás, hanem építészek, illetve együttműködő csapatok is meglettek szólítva. Olyan művészek, építészek, csoportok jelentkezését vártuk, akiket foglalkoztat a természet, a szobrászati és architektúrális térképzés, valamint az organikus anyaghasználat problematikája, és akik a kivitelezés folyamatára mint fontos, kohezív cselekedetre tekintenek. Ezek a hívószavak olyan összefüggések kibontására adtak lehetőséget a pályázóknak, mint a térfelfogás, az emberi lépték és arányrendszer, a természetes anyagok és megmunkálások relációjának módozatai.

Kíváncsian vártuk, hogy milyen tervek születnek, a pályázók milyen megoldásokat ajánlanak olyan hangulatos, egyedi, privát terek létrehozására, melyek biztonságérzetet nyújtanak, maradásra, gondolkodásra készítetnek, kívülről pedig a teret határoló tömegek, felületek ritmusa, struktúrája esztétikailag élvezhető műalkotásként értelmezhető.”

A nemzetközi tervpályázat

A GNAB (Geumgang Nature Art Biennale) 2018-as koreai természetművészeti biennáléra nyílt nemzetközi tervpályázat keretében választották ki a megvalósításra méltónak ítélt terveket. A pályázat 2017 őszén – rövid határidők mentén, de nagy nemzetközi érdeklődés mellett – zajlott le. A világ minden tájáról – sokan Magyarországról is – pályáztak. A beérkezett 146 pályamű már az év végére kiállításon és katalógusban is bemutatásra került. Ezt át tanulmányozva megállapítható, hogy nagyon sok művészt (képzőművészt, illetve építőművészt is beleértve) foglalkoztatnak azok a kérdések, amelyeket „hívószóként” a biennále programalkotói megfogalmaztak. A nemzetközi zsűri 2017 végére kiválasztotta a megvalósításra javasolt terveket, melynek eredményeképpen a világ tizennégy országából – Dél-Afrika, Dél-Korea, Egyesült Államok, Franciaország, Görögország, Indonézia, Lengyelország, Litvánia, Magyarország, Makedónia, Németország, Peru, Románia, Törökország – tizenhat alkotót hívtak meg Koreába. Magyarországról Tasnádi József képzőművész és jómagam pályaművét választották a tizenöt megvalósítandónak ítélt terv közé.

Az eseményekről, sorban

A felkérés után elkezdődött a tervek pontosítása, a részletek egyeztetése. Az utazásra való felkészülés az éppen folyamatban lévő, futó munkáim ütemezését is megkívánta. Annál is inkább, mert ezt a „munkaterápiát” a maga helyén szerettem volna kezelni: az elmúlt időszak idegölő (sokszor méltatlan) feszes tempóját ezzel a fizikai erőfeszítéssel – egy valóságos,

kétkezi ÉP-ÍT-ÉS-sel – akartam lezárni, új fejezetet nyitva hátralévő életemben.

A YATOO művészcsoport fészke a Gongju-i Geum folyó mentén fekszik, illetve a folyó fölé emelkedő Yeonmisan hegyén található. Az első napon csak ismerkedtem a társakkal, a hellyel, a körülményekkel. A klíma – ebben az időszakban – nem széles embernek való: Koreában a nagy meleghez a magas (többnyire 95%-os) páratartalom is hozzátartozik. Még munkához se láttam, de máris csuromvizes voltam az izzadságtól. Kijelölt helyet kaptam, így a makettemet próbáltam behelyezni a kapott környezetbe. A jól szervezettség, kifogástalan segítőkészség megnyugtató benyomást tett rám. Jó érzés volt – hosszú kihagyás után – újból kézbe venni a szerszámokat és az anyagokat, főleg a számomra addig közelről még ismeretlen bambuszt. Minden – az igényeim szerint – a rendelkezésemre állt. Lelkes segítők (képzőművészeknél asszisztenseknek hívják) ügyesen bántak az eszközökkel, és nagy odaadással igyekeztek mindenben segítségünkre lenni. Ők az egri egyetem művészpalántái, diplomás művészei, mesterek jóvoltából voltak a mi segítők. Ez volt az első „érintkezésem” a bambusszal. Már korábban is kerestem az alkalmat, de végül 52 évesen sikerült találkoznom vele. Elsősorban könyvekből, illetve az interneten elérhető anyagokból

igyekeztem tájékozódni, de készítettem makettet, illetve csomóponti kísérleteket is végeztem még itthon. A tényleges építéshez – a Ms. Ko által megmutatott, megtanított kötözési móddal kiegyezve – meglegtem a csomózási technikát is, így ismét tanultam valamit. A főkurátortól tanultam, hogy a bambusz a japán fűrészsel hihetetlenül könnyen vágható, nagyon gyorsan és szépen megmunkálható.

Csuromvizesen – pára és izzadás – dolgoztunk napi 8 órában. Meglepően alázatosan és fegyelmezetten. Igazi művészekhez illően. Épültek az erdei menedékek, tartottuk a tempót, küzdöttünk az elemekkel. Mindeközben az alkotók vetített képes előadásokkal mutatkoztak be. Prezentációmban magamról, az aggteleki látogatóközponttól és a 14. velencei nemzetközi építészeti biennáléről – a Kárpát-medencei modelltől – szóltam. Azt is elmeséltem, hogy a közös koreai pavilon főkurátora, Changmo Ahn, a Kyonggi University építészkarának vezető professzora mindennap meglátogatta a mi kiállítás-építésünket, és arra esküdött, hogy a magyar pavilon lesz a győztes 2014-ben... Végül a 2014-es velencei építészeti biennálé Aranyoroszlán díját éppen ők, a közös Korea-pavilon kapta, a határázóna építészeti problémáinak taglálása okán.

Zárójelben

Az előadásom előtti órákban felhívott telefonon Turi Attila mesterem. Munkaügyben keresett, és az éppen aktuális szomorkás fejleményekről tájékoztatott, sőt, nehéz kérdésekkel tisztelt meg. A hazai ideges dzsungelharcok hangulata ismét megcsapott a derűs koreai bágyadt dzsungelben, a személyes bemutatkozásomra való készülődésben. Sietve, lelkesen tértem volna ki Turi Attila kérdései elől, kevés sikerrel. Én a méltatlan helyzetekből és a napi packázások elől menekülve dicsekedtem Attilának, hogy

milyen jól áll itt Koreában a szénánk: a visegrádi táborok és a Kárpát-medencei modell elindult világhódító útjára. Általuk – általunk, magyarok által is – talán jobb lesz/lehet a világ?!

Sajnos úgy látom, nemcsak az építészeti műalkotások megszületésének körülményeiben, a szakmai minőség protokolljában és a produkció végeredményében, de a visegrádi táborok mai továbbélésében is nagy a deficit. Az önzetlen diákközdeményezésként elindult eredeti visegrádi táborokhoz képest a mai akciók – így a mai visegrádi építések – a további sokféle akción át a fabiznisz mentén elhíresült népünnepélyekig – keveset öriztek meg abból a lázadó attitűdből, ami az egész történet lényegét jelenti...² A házak sem úgy épülnek – nem azért épülnek? –, mint korábban. Talán mára már mindenki felnőtt? Még a fiatalok is?

A nemzetközi szeminárium

A fél távnál megrendezett nemzetközi szeminárium a képzőművészet és a tudomány, illetve a képzőművészet és az építőművészet átfedéseit, kapcsolódási pontjait vizsgálta („Borderline” between Art and Science, Art and Architecture). Eröss István előadása több ponton is méltatta Makovecz Imre munkásságát, illetve a magyar organikus építészeti kiemelkedő jelentőségét.

„A magyar építészek egy részét (Csete György, Ekler Dezső, Makovecz Imre) már a 70-es évektől a természet és kultúra ellentétének feloldása foglalkoztatta. Az építészeket és a körük csoportosuló fiatal diákokat a városszéleken felépített lakótelepek szociológiai, urbanisztikai, pszichológiai nagy átrendezései motiválták a természetes anyagok felé fordulásukban. A természetes anyagok megismerését célzó formakísérletek és a belőlük született építmények mintha ikertestvérei lennének az ekkor Nyugat-Európában tevékenykedő nagyne-

vű tájművészek munkáinak. A visegrádi táborban vagy a hortobágyi pusztán készült közös alkotások (Kas, Híd, Torony, Jel, Barlang, Gubó, Pásztorépítmények) – noha tevékenységük értékeinek valószínűleg ők sem voltak tudatában – nyugodtan összemérhetőek Long vagy Udo Nils munkáival, művészi kifejezőképesség tekintetében éppen úgy, mint a természetszövetség hangsúlyosságában. Ennek a következetes és koherens programnak az eredményét az 1991-es velencei építészeti biennálén mutatták be, ami méltán hozta meg számukra a nemzetközi ismertséget. Meggyőződésem, hogy ha ekkoriban nem oly merev az átjárás a képzőművészet és az építészet között, érdekes, megtermékenyítő hatással lehettek volna egymásra e két diszciplína képviselői.” [Eröss István: Természetművészet, Linceum Kiadó, 2011]

Ez a tény annál is inkább hangsúlyozandó, mert a YATOO (a biennálét kezdeményező, a 38-ik születésnapját éppen most ünneplő művészcsoport) korábbi rendezvényein, illetve az előző biennálékon a klasszikus értelemben vett természetművészet dominált, és nem volt azoknak az akcióknak, alkotásoknak ilyen mértékű építészeti vonatkozása. Ez a konceptuális elmozdulás, az építészeti dimenziók felé forduló érdeklődést mutató változás egyértelműen a nevezett művészeti igazgató – az előbbieken említett – érdeklődési körének tudható be.

Múlt és jelen harmóniája

Közben épültek-készültek a művek, a menedékek az erdőben. Bohémnak vélt léhűtő művészek – egyesek fejlámpával éjszaka is dolgoztak – hihetetlen alázatról tettek tanúbizonyságot. Lassan kiderült, hogy egy rendkívül fegyelmezt társaságot, nagyvonalú és lelkiismeretes, rátermett csapatot sikerült kiválasztania a zsűrinek. Tetszett nekem, hogy nem éppen köldöknézegetőket verbuváltak

² Van egy könyv, amit éppen ezért, ebből a felismerésből írtam: *ÉP-ÍT-ÉS. A magyarországi építész alkotótáborok története és jövője. A Kárpát-medencei modell* [Hét-fő, Budapest, 2017]

Arario Gallery és egy hagyományos sarokház, szöuli utcakép a császári palota közelében

erre az eseményre. Nagy élmény volt a fegyelem, a pontosság, a nagyvonalúság. Otthonosan éreztem magam ebben a társaságban. Épült minden, a mindenség. Közben tájfun fenyegette a vidéket, így a tartózkodási helyünket is. Várható volt, hogy a munkánkat elsodorja, ezért a már szinte kész munkánkat le-, illetve kikötöttük a környező fához, és reménykedtünk, hogy majdcsak marad belőlük valami... A szervezők – becsülendő elővigyázatosságból – kiköltöztettek minket az addigi szálláshelyünkről, és egy csodálatos üdülőfaluba menekítettek. A Gongjuban található hanok-üdülőfalu a hagyományos koreai népi építészetet kö-

vetve épült az utóbbi években. Jártunk Szöulban is. A csodálatos császári palota, illetve a kertjében található néprajzi múzeum, és a szabadtéri néprajzi múzeum mindannyiunkat lenyűgözött. Meglepő volt a hagyományos viseletekbe öltözött emberek sokasága. Mint kiderült: ruhakölcsönzők állnak rendelkezésre, hogy akár az egész napos szöuli programot hagyományos viseletekben töltsék el az emberek. A felhőkarcolók, a császári palota és a tradicionális viseletbe öltözött emberek együttes látványa elgondolkodtató volt... A hagyomány és haladás – a birkózó ikrek – érdekes meg nyilvánulásaival szembesültem itt, újból.

A néprajzi falu mellett, az út túloldalán található az ország leghíresebb galériája. A mellette lévő saroktelken pedig egy frissen épült hagyományos ház látható. A palotakert vonalában végig a modern és kortárs múzeum, illetve a képzőművészeti galérianegyed terül el.

A palota melletti Bukchon Hanok faluban valamikor a császári palota kiszolgálói laktak, mai kifejezéssel élve hagyományos koreai házakban. Ma is sok tehetős szöuli lakik ezekben a legdrágábbak közé tartozó ingatlanokban. Mindemellert népszerű turisztikai látványosság is, múzeumokkal, galériákkal és teaházakkal. A szépen karbantartott régi épületek között a teljesen új hagyományos házak is megtalálhatóak. Nem kis feszültség van a tömegesen vonuló turisták, és a lakók között... A kerületet két Csoszon-kori palota is közrefogja, melyek mögött hegycsúcsok emelkednek. Délre tekintve modern felhőkarcolók magasodnak ki a város sziluettjéből.

Itt a múlt és a jelen különleges harmóniáját is érezhetjük. Az épített környezet egyvelegét tovább színezik, karakterizálják az internacionalista irányzatok szellemében épült trendi felhőkarcolók, és a tradicionális koreai (népi) építészeti által kirajzolt utcákon-tereken hagyományos viseletekben sétáló vidám emberek sokadalma. A koreai napok sok felismeréssel szolgáltak: a hagyományok iránt folytonosan növekvő igény, a saját karakter és

◀ Hagymányos [kölcsönzött] viseletben sétáló látogatók a császári palota kerítése és toronyházak között

identitás keresése, a gazdasági nagyhatalommá vált ország kulturális vívódásai, a nemzeti értékek jelentősége, az évszázadok változatos elnyomásai (kínai, japán, amerikai, globális) ellenére az északi testvérek iránti vágyakozás, a vallási-kulturális ötvözetek és elkülönülések együttese. Az építészeti-gasztronómiai és egyéb kulturális jellemzők mellett is feltűnő, így számomra meglepő volt, hogy a hagyományosan keleti vallások mellett (sámánizmus, konfucionizmus, buddhizmus) milyen erőteljesen jelen van a kereszténység Dél-Koreában. Elsősorban az újprotestáns vallások/felekezetek (szekták) sajátos templomai, a városok fölött éjszaka világító sok kereszt (az amerikai lakóházakra emlékeztető templomok gótikus arányú tornyain) neonreklámszerű hatása felejthetetlen.

Záróesemények

A tájfun csendben elvonult, nem okozott kárt senkiben-semmiben. Azután végig esett az eső, most már elsősorban azért voltunk vizesek. A megnyitó napjára mindenkinek elkészült az erdei menedéke, így dolgoztunk végeztével derűsen ünnepeltünk. Előkelőségek sora jelent meg, beszédek hangzottak el, és kamarazene kíséretében zajlott le az állófogadás. A pályaművekről egész nap vetítés folyt, a kockakiállításra és a szélpályázatra beérkezett rövidfilmek a központban, illetve a város több pontján voltak láthatók.

Építő Művészet

Belsőépítész-építész-tervezőművészként pályáztam egy alapvetően képzőművészeti biennáléra, egy klasszikus természetművészeti alkotótáborba. Ennek

több oka van. Az építészetet ellehetetlenítik, és az ipar, a jog és bürokrácia, a hatalmi játszmák, a napi kommerszérdek gyalázatos kiszolgálójává kívánják tenni. Ebben a kontextusban a „Menedék az erdőben” témakiírás számomra találó volt. A minimáltér kérdése régóta foglalkoztat. Közismert, hogy Makovecz Imre az 1970-es évek elején komoly tervekkel és tanulmányokkal járta körül a témát, pályázatok és érdekes diskurzusok folytak ebben a témakörben az akkori Magyarországon. A művészetek minden területéről – beleértve az építőművészetet is – voltak nevezések, és sokféle terv, elképzelés, performance született ebből az (a Bercsényi szakkollégium továbbbi eseményeihez is köthető) akcióból. Huszonöt éve tanítok is az építőművészbelsőépítész tervezői tevékenységem és kutatásaim mellett. A 2017-es őszi félévre a győri építésztanítványaimnak a saját minimálterük megtervezését adtam feladatul, M = 1:1-es, vagyis valós léptékű, valós anyagokból való megépítéssel. Éppen ezt követte a GNAB részéről a kiírás. Az időbeli eltérések miatt az iskolai feladatot akkor már nem tudtuk „átprogramozni”, de biztatásomra több diákom is részt vett ezen a pályázaton.

Azt tapasztalom, hogy ma a (menő) építészek – főleg 50 fölött – csak terveznek. Sőt terveket gyártatnak, a tervezésben és a kivitelezésben való bármilyen személyes részvétel nélkül...

Ez az okleveles építészmérnök-képzés régről eredő nyavalyája, mondhatni, hungarikum. Szomorú, de valós. Én egy másik hungarikumban látom a jövőt: a Kárpát-medencei modellben. A mai európai-globális trendek szerint az építész elsősorban technokrata/mérnök (ehhez igyekeztünk az elmúlt évtizedekben felzárkózni!), és a virtuális eszközökkel – többnyire meg nem tervezett – házak rajzi dokumentációit gyártja, úgy, hogy fogalma sincs semmiről, amiről az építészet szól, a lényegről, a létről. Nem tud képet alkotni, nincsenek az érzékeny belső világokból született személyes víziói, művészeti élményei, élettapasztalatai,

beleértve ebbe az anyagok és technológiák ismeretét. Úgy vélem, hogy Magyarországon (a Kárpát-medencében) kicsit más a helyzet.

A legtovább, napjainkig megmaradt a legkeletibb magyaroknál (székelyek-csángók) a korábban az egész Kárpát-medencét lefedő – más nemzetiségeknél is fellelhető –, talán valamikor világméretű szokás, a közös munkavégzés, magyarul a kaláka. Ennek éljük egy sajátos reneszánszát a beatmozgalom indította és napjainkban virágzó nyári építészeti alkotótáborok formájában. Ezek során a diákok többnyire a helybéli laikusok igényeit figyelembe véve (empátiagyakorlat) dolgoznak, saját tervek alapján, a gyakorló építésztanáraik irányításával, mesterek, szakemberek bevonásával. Ők maguk építik meg a tanáraikkal és a laikus helybéliekkel közösen az adott építményt. Ezt egyféle oktatás-nevelési módszernek is tekintjük, így a sajátosságai miatt Kárpát-medencei modellnek neveztük el, és a hungarikumok sorában akarjuk tudni. Ennek a hosszú folyamatnak már három fontos lépésén túl vagyunk, de hátravan még egy, a legfontosabb. Az ágazati, illetve a helyi és a Pest megyei értéktár után a hungarikumok közé való minősítést kell megszereznie.

Ennek az építészeti, és építészképzési-nevelési koncepciónak nagy híve vagyok. Ezért értelemszerűen nem esett nehezemre Koreában a saját kézzel való építés, a tervem – kis minőségi segítséggel, asszisztenciával való – megvalósítása. Természetesen itt – a természetművészeti protokoll szerint – intenzívebben részt kellett vennem a kivitelezésben, mint az általam vezetett építő alkotótáborokban, vagy a rajzasztalon megszületett, de mások által kivitelezett terveim esetén. Tudatosan és az életem ütemtervéhez igazodva vállaltam ezt a „gyakorlatot”. Így 50 fölött már hangsúlyosabb lett nálam is az eddig is gyakorolt alázat, mint lépcsőfokok mutatója, mint mérték, ami az égben van, de két lábbal a földön kell ezt gyakorolnunk. A nehézséget és az ismeretlen próbatételt – ha ilyet is kellene

◀ Gongju utcakép. Hagyományos, újonnan épített hanok ház, amerikai stílusú „prériház”, illetve lapostetős „modern” épületek

emlegetnem – nem az anyagok és a kivitelezési, kreálási technikák, hanem az éghajlati sajátosságok, a klíma okozta számomra: a páratartalom, a tájfun utáni folytonos eső és sár.

Nem érzek semmilyen különbséget a – mai kifejezéssel élve – (képző-) MŰVÉSZETI, illetve ÉPÍTÉSZETI (építőművészeti) alkotási folyamatok között. Ha vannak még ilyenek, és nem csak művészeti piacról, illetve építészmérnöki üzletekről beszélünk... A mérnöki tevékenység (amit ma gyakran építészetnek is neveznek, hibásan!) nem tűri a (vagy csak nehezen, és csak a költségcsökkentő) változtatásokat, a rugalmas, improvizatív, a friss, közbeni felismerésekre is igényt tartó megoldásokat. A technokrata és tőkeorientált biznisszépítészet van többségben, mely azonban nem építészet az én értékrendem és szerény véleményem szerint. Az utóbbi időben – részben ezért is – „helytervezőnek” nevezem magam, így az „erdei menedék” az adott hely sajátosságait-kihívásait, az azokhoz való, akár helyszíni igazodást is jelentette számomra. Az eredeti – pályázati – tervemben 10 cm-es átmérőjű bambuszról készült volna az építményem, csupán természetes anyagokból. A helyiek kérésére elfogadtam, hogy a helyi 5 cm-es átmérőjű bambuszról építsek, mely acélcső-megerősítést kívánt. Ezért az acélcső lett a pihenők tartógerendája, és a tetőrogzításnál a talpszelemen. A tervezett kölalapbur-

kolat elmaradt, a kőköcka kisebb lett. A helyszínt nem választhattam ki, pedig erre számítottam, de improvizációs gesztussal ezt elfogadtam. Amit közben éreztem meg, és ez is egy új, de most már pluszimprovizáció: örülnék, ha befűvesedne a hely, és ha a külső hengerre felfutna valamilyen helyi futónövény, ha érdemes rá az építményem. Rí hasonló hengeres építményénél már látni ilyet. Az adta utólag az inspirációt. Így lehetne igazi Ősépítményem.

Megfontolandónak tartom – különösen a mai építészeti mizéria kapcsán – Ruskin híres mondását: *„Az az építész, aki nem nagy szobrász, vagy festő, nem lehet építőművész. Aki nem szobrász és nem festő, az csak építőmester lehet”*. Tudom, hogy építőmesterekre is szükség van, de azt is láthatjuk, hogy ahol színvonalas, jó átlagértékű építészet van (pl. a sokak által kedvelt Dánia), ott nincsen politechnikai (mérnöki) képzés, hanem csak művészeti (akadémiai) építész-képzés van. Nálunk az alacsony átlagszínvonalból a veszegetett képességeik alapján emelkednek ki zseniális építőművészek, nem pedig az oktatás-nevelés, illetve a szakmai közeg minőségének köszönhetően. A GNAB 2018-ra való jelentkezésem, az itt eltöltött idő, a kollégákkal (képzőművészekkel, főleg szobrászokkal) való együttműködés, az együtt eltöltött szép napok is csak megerősítenek abban, hogy egy építésznek van helye egy

képzőművészeti alkotótáborban. Augusztusi koreai napjaimra visszagondolva nem a száraz, inkább a vizes jut eszembe. A páratartalom, illetve a tájfun utáni égből kapott nedvesség jellemezte a napjaimat. Illetve a nagyon feszes, kemény, élményszamba sorolható intenzív munka. Erre készültem, és amit vártam, azt meg is kaptam. Fontos volt ez számomra, mert az utóbbi időben kevés alkalom adódott – főleg számomra, nagy léptékű tervezési feladataim miatt – arra, hogy végre saját magam, a két kezemmel csinálhassak valamit végig, készre. Az érdemi következtetéshez visszaadom a szót a már kétszer is idézett Eröss Istvánnak, mert szebben és pontosabban én már úgysem tudnám megfogalmazni a saját véleményemet. Eröss a már említett katalógus előszavában az alábbi megállapításra jutott:

„A megváltozott expanzív társadalmi, gazdasági és kulturális környezetre reagálva, s társadalomjobbító szándéktól vezérelve könnyedén képesek hátrahagyni az urbanus tér farkastörvényeit, s fenntartható víziókra rezonálni. Szimbolikus gesztusként szívesen alkotnak és lépnek kreatív interakcióba a kultúrpolitika szervezett játéktérétől távol eső természetes környezettel, a »kis gesztus« módszerét alkalmazva, s a hangsúlyt az alkotási folyamat meditatív élményére helyezve. Egyre több alkotó érzi szükségét annak, hogy feladja az örökös terjeszkedés ideáját, s önmagát egy távolabbi perspektívába helyezve egy új eszmerendszer keretében egy értelmes, fenntartható jövőképet vázoljon fel.”³

ONE MONTH OF CONSTRUCTION IN KOREA BIENNIAL OF NATURE ARTS

“As an interior designer, architect and art designer, I applied for a fine arts biennial event run as a nature arts collective,” writes Csaba Jakab in his report. “Today’s most successful architects, especially over fifty, prefer to deal only with design, if anything at all, sometimes even hiring others to do all the design and execution work, without any personal involvement. Sadly, this is a well-known curse of building engineering education in the country, and a deeply Hungarian thing at that. Still, I think the future lies in a different kind of Hungarian attitude, embodied by the Seklers and Csángós living on the easternmost fringes of the nation. Once perhaps a worldwide phenomenon, communal work is still practiced in the Carpathian Basin. I am a huge fan of this concept, which covers both the architectural tradition and the education of students of architecture as well. As such, I found it refreshing to do manual work in Korea, executing my design with little, but welcome assistance. The practice of nature arts required me to get heavily involved in the execution phase, consciously adapting the work to the rhythm of my life. Humility has always played a role in my life, but over fifty, it has become all the more significant as the heavenly measure that must govern our existence.”